

СЕКЦІЯ 3

**ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Бурда М.

(наук. кер. – доц. Пивоварська К.Б.)

*магістрантка психолого-педагогічного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ
В УКРАЇНІ**

Як відомо, сім'я та суспільство взаємопов'язані. Сучасна сім'я вразливо реагує на всі структурні та функціональні зміни, які відбуваються в українському суспільстві та певним чином сама впливає на суспільство. Тому необхідна постійна турбота держави та суспільства про сім'ю, в той же час сім'я повинна керуватися не тільки вузько сімейними, але й суспільними цінностями.

Сьогодні, як ніколи, в суспільстві усвідомлюється соціальна цінність сім'ї, її визначальна роль у вихованні та розвитку особистості кожної дитини. Не потребує доведення таке твердження, що сім'я є інтегральним показником суспільного розвитку, який відображає моральний стан суспільства і є важливим чинником формування демографічного потенціалу. Сім'я є основним виховним інститутом, що здійснює виховний вплив на особистість молодої людини, і це підтверджується закріпленням на конституційному рівні обов'язком держави здійснювати охорону сім'ї, дитинства, материнства і батьківства (ч. 3 ст. 51 Конституції України) [1]. Крім того, сім'я відіграє провідну роль у практичному розв'язанні духовно-моральних та соціально-економічних питань життєдіяльності суспільства. У сім'ї віддзеркалюються всі суспільні процеси, вона випробовує на собі вплив усіх суспільних суперечностей. Успішне виконання сім'єю своїх функцій визначається не лише її внутрішнім станом, а й соціальним здоров'ям суспільства.

Сім'я посідає особливе місце в системі соціальних інститутів, адже вона регулює відносини статей, відтворювання, виховання дітей, взаємозв'язок віку, статі та родинності. Сім'я – динамічний суб'єкт, що постійно розвивається, його члени об'єднанні на різних рівнях буття, основним серед яких є чуттєвий рівень [4, с. 17]. Отже, відповідальність за утримання і виховання дітей покладена на батьків значно більшою мірою, ніж на дер-

жаву. Зростає роль сім'ї у життєзабезпеченні та вихованні підростаючого покоління, їх оздоровленні і лікуванні, отриманні освіти і спеціальності.

Т.Парсонс наголошує, що суспільні зміни, що відбулися у ХХ столітті, значною мірою торкнулися сім'ї як соціальної інституції. Ці зміни «спрацювали» у напрямку ізоляції нуклеарної сім'ї, яка складається з подружжя та неповнолітніх дітей. На думку науковця, така нуклеарна сім'я набуває все більшу незалежність у всьому, що стосується власності [5, с. 134]. Значені зміни відображуються на функціях сім'ї, в тому числі на її виховному потенціалі.

Державна допомога сучасній сім'ї полягає у створенні необхідних умов для її соціального становлення, саморозвитку та самореалізації у всіх сферах діяльності, спрямовуванні зусиль на відродження родини, вжиття певних заходів на національному, регіональному та місцевому рівнях [3, с. 529]. Незважаючи на зміни, що впливають на форму, функції сім'ї у певний етап суспільного розвитку, цей соціальний інститут завжди пов'язує людину і суспільство, бере активну участь у формуванні нових суспільних відносин, нового укладу життя. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в соціумі, посилюють довгострокові тенденції щодо кардинальної зміни сім'ї як структурної одиниці суспільства. Виховний потенціал сім'ї знижується через проблеми, які виникають у взаємовідносинах сім'ї та держави, а також у внутрішньосімейних стосунках.

За останні роки в Україні розроблено ідеологію та концептуальні засади державної сімейної політики, сформульовано ключові положення щодо відносин держави і сім'ї, прийнято законодавчу базу забезпечення правових гарантій суверенітету родини, балансу сімейних і суспільних інтересів, визначені заходи, пов'язані з реалізацією основних функцій сім'ї та захистом соціально вразливих їх категорій. З цією метою прийнято низку документів директивного та регулюючого характеру, спрямованих на забезпечення сприятливих умов розвитку сім'ї, підвищення авторитету та стійкості шлюбу, посилення ролі батьків та їхньої відповідальності за життєзабезпечення і виховання дітей, надання адресної комплексної допомоги малозабезпеченим сім'ям, забезпечення соціального захисту материнства і дитинства.

Внаслідок зниження престижу сім'ї, нестабільності сімейних стосунків, відсутності необхідної культури сімейного життя, пияцтва батьків зростає кількість сімей, що розпадаються, та дітей, які потрапляють до спеціальних дитячих закладів, жебракують, бродяжать. Саме тому посилюється актуальність державної політики щодо розвитку сім'ї і виховання.

Ставлення держави до проблем сім'ї визначено насамперед в основоположному законодавчому акті Конституції України, де зазначається, що кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (ст. 48) [1]. За конституційними нормами України, сім'я охороняється державою, яка має створювати соціально-економічні та правові передумови

для її нормального функціонування, розвитку, виховання та освіти дітей. На державу також покладається обов'язок утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, які залишилися без батьківського піклування. Всім дітям гарантована рівність прав незалежно від походження, а також від того, народжені вони в шлюбі чи поза ним.

Ідеологія державної сімейної політики розкривається у затвердженій Верховною Радою України «Концепції державної сімейної політики» (1999), розробка якої була спричинена потребами створення належних умов для життєдіяльності сім'ї. Концепція визначає загальну стратегію і пріоритетні напрями державної політики щодо сім'ї, передбачає здійснення цілісної системи заходів з урахуванням нових реалій: ринкової економіки, соціального партнерства, політичної демократії, усього того, що покликане зробити життя суспільства, кожної окремої сім'ї повнокровним та ефективним.

Серед засобів правового регулювання сімейних відносин, захисту сім'ї особливе місце належить Сімейному кодексу України. Цей документ закріплює традиційні для українського суспільства моральні цінності: добровільність шлюбного союзу між чоловіком та жінкою, що ґрунтується на взаємній довірі, повазі, на вільних від матеріальних розрахунків почуттях, на паритетних засадах любові й взаємопідтримки. У ньому утверджуються принципи одношлюбності, рівності подружжя в сім'ї, відповідальності перед сім'єю її членів [6]. Відповідальність батьків за виховання дитини закріплена у статті 59 Закону України «Про освіту» [7].

Разом з цим науковці наголошують, що законодавство України у сфері сімейної політики має більш декларативний, ніж практичний характер. В. Головченко вважає, що в Україні ще не напрацьовано чіткого механізму забезпечення реалізації та контролю за виконанням норм сімейного законодавства, що стосуються виховання та захисту прав дитини [2, с. 89].

Таким чином, можна стверджувати, що державна політика щодо сім'ї, що втілюється в Україні, має досить ґрунтовне нормативно-правове забезпечення. Водночас слід зауважити, що чинне законодавство не завжди відповідає реаліям і потребам сучасної родини, що висуває на одне з пріоритетних місць необхідність його подальшого коригування і вдосконалення. На сучасному етапі розвитку для України першочерговим завданням є створення юридичної бази щодо виховання молодшого покоління в сім'ї, яка б повною мірою відповідала міжнародним вимогам і забезпечувала реалізацію прав кожної молодої людини та передбачала механізм захисту цих прав у випадку їх порушення. Виховна державна політика, спрямована на розвиток сім'ї потребує значних капіталовкладень, але забезпечує довготривалі результати, адже йдеться про молоде покоління, яке стане через десять-п'ятнадцять років рушійною силою суспільного розвитку, а отже закладені суспільні цінності, світогляд та культурні надбання, засвоєні в сім'ї, стануть мотивами активної суспільної діяльності та визначатимуть становлення та розвиток всієї держави.

Література:

1. Конституція України. Прийнята 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Головаченко В. Правові засади виховання та захисту прав дитини /В.Головаченко // Право України, 2008. –№ 5. –С.88 –91.
3. Дмитрієва Л. Інститут сім'ї в епоху соціальних трансформацій українського суспільства /Л.Дмитрієва // Збірник наукових праць НАДУ. –2003. –№2. –С.528 –533.
4. Маценко Л.М. Педагогіка сімейного виховання: навчальний посібник. / Вид. 2-ге, доп., перероб. – К.: НАКККіМ, 2011. – 239 с.
5. Парсонс Т. Система современных обществ. /Т.Парсонс; пер.с англ. Л.А.Седова и А.Д.Ковалева. [под ред. М.С.Ковалевой]. –М.: Аспект Пресс, 1998. –270с.
6. Сімейний кодекс України: Закон від 10 січня 2002 року. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 року. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>

Галамбош Г.В.

(наук. кер. – доц. Пивоварська К.Б.)

*магістрантка факультету технологій та дизайну
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Виховання дітей і молоді є проблемою, від ефективності вирішення якої залежить майбутнє нашої держави.

Конституція України одним із пріоритетних прав людини визначає право на освіту, яка відіграє в суспільстві унікальну роль: вона збагачує особистість, озброює її знаннями, формує світогляд і творчі здібності, виховує як патріота і громадянина, тобто відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

Сучасна система української освіти має складну структуру. Одним з її видів є позашкільна освіта, яка в умовах інтеграції до європейського та світового освітнього простору трансформувалася з позашкільної роботи та набула самостійного інституційного статусу. Нині існування позашкільної освіти спрямовано на розвиток творчих, обдарованих, інтелектуально й духовно збагачених особистостей. Водночас цьому виду освіти держава не приділяє належного значення, вона перебуває в занедбаному стані та не охоплює потреби суспільства стосовно отримання додаткових знань, умінь і навичок.

Державну політику у сфері позашкільної освіти, її правові, соціально-економічні, організаційні, освітні та виховні засади визначають Закони